

Ylivieska

TUOMIPERÄN TUULIPUISTO, ARKEOLOGINEN INVENTOINTI 2013

29.8.2013

Kannen kuva: Tuulivoimalan suunniteltu paikka Tuomiperän Kiipelissä. Kuva: Kalle Luoto.

SISÄLLYSLUETTELO

1	Johdanto	1
2	Perustietoa inventointialueesta	2
3	Inventointityö	4
4	Muinaisjäännöskohde: Saapaspalo [uusi kohde] kiinteä muinaisjäännös (ehdotus)	6
5	Tulokset	7
	Tärkeimpiä lähteitä	7

Taustakartat:

Maanmittauslaitoksen Maastotietokannan 06/2013 aineistoa

http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata_lisenssi_versio1_20120501

KARTAT

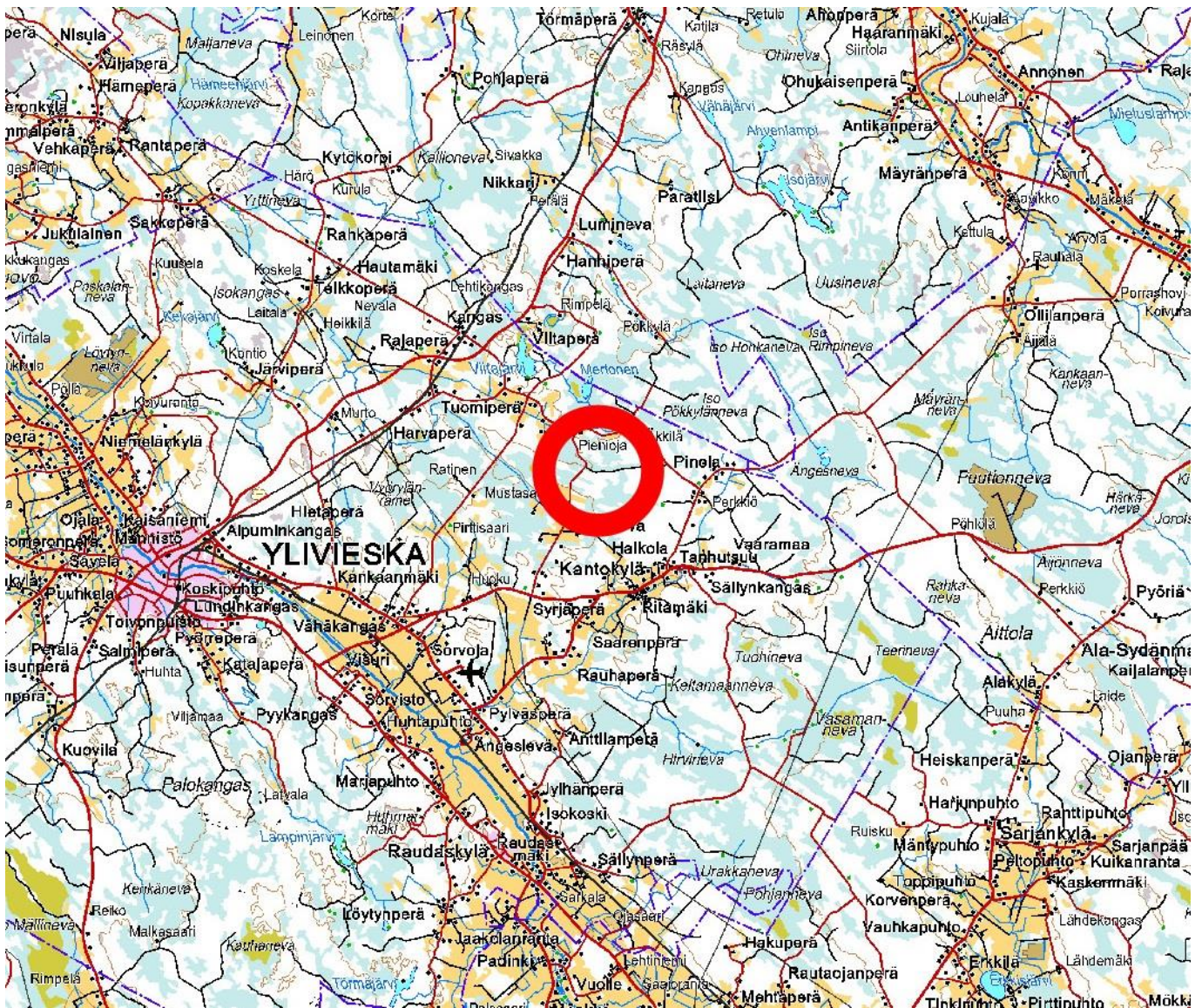
Kartta 1. Yleiskartta inventointialueen sijainnista. MK 1 : 200 000.	1
Kartta 2. Kartta kohteen Saapaspalo sijainnista ja tarkastetuista alueista. MK 1 : 20 000.	5

TUOMIPERÄN TUULIVOIMAPUISTO, ARKEOLOGINEN INVENTOINTI 2013

Kohteen laji:	Arkeologinen inventointi, tuulivoimapuisto
Tutkimuslaitos:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy
Inventoija:	FM Kalle Luoto
Kenttätyöaika:	9. – 10.8.2013
Peruskartta:	PK 2431 11
Tutkimusten rahoittaja:	TM Voima
Muinaisjäännöskohteet:	Saaspalo (uusi kohde)
Löydöt:	-
Aikaisemmat tutkimukset:	Markku Heikkinen 1984: Ylivieskan inventointi

1 Johdanto

TM Voima Oy suunnittelee Tuomiperän alueelle enintään yhdeksästä tuulivoimalasta muodostuvaa tuulivoimapuistoa. Inventoinnissa etsittiin ennestään tuntemattomia muinaisjäännöksiä erityisesti tuulivoimaloiden rakennuspaikoilta. Inventoinnin perusteella paikannettua tervahautakohdetta "Saaspalo" ehdotetaan suojeltavaksi muinaisjäännöskohteena.

Kartta 1. Yleiskartta inventointialueen sijainnista. MK 1 : 200 000.

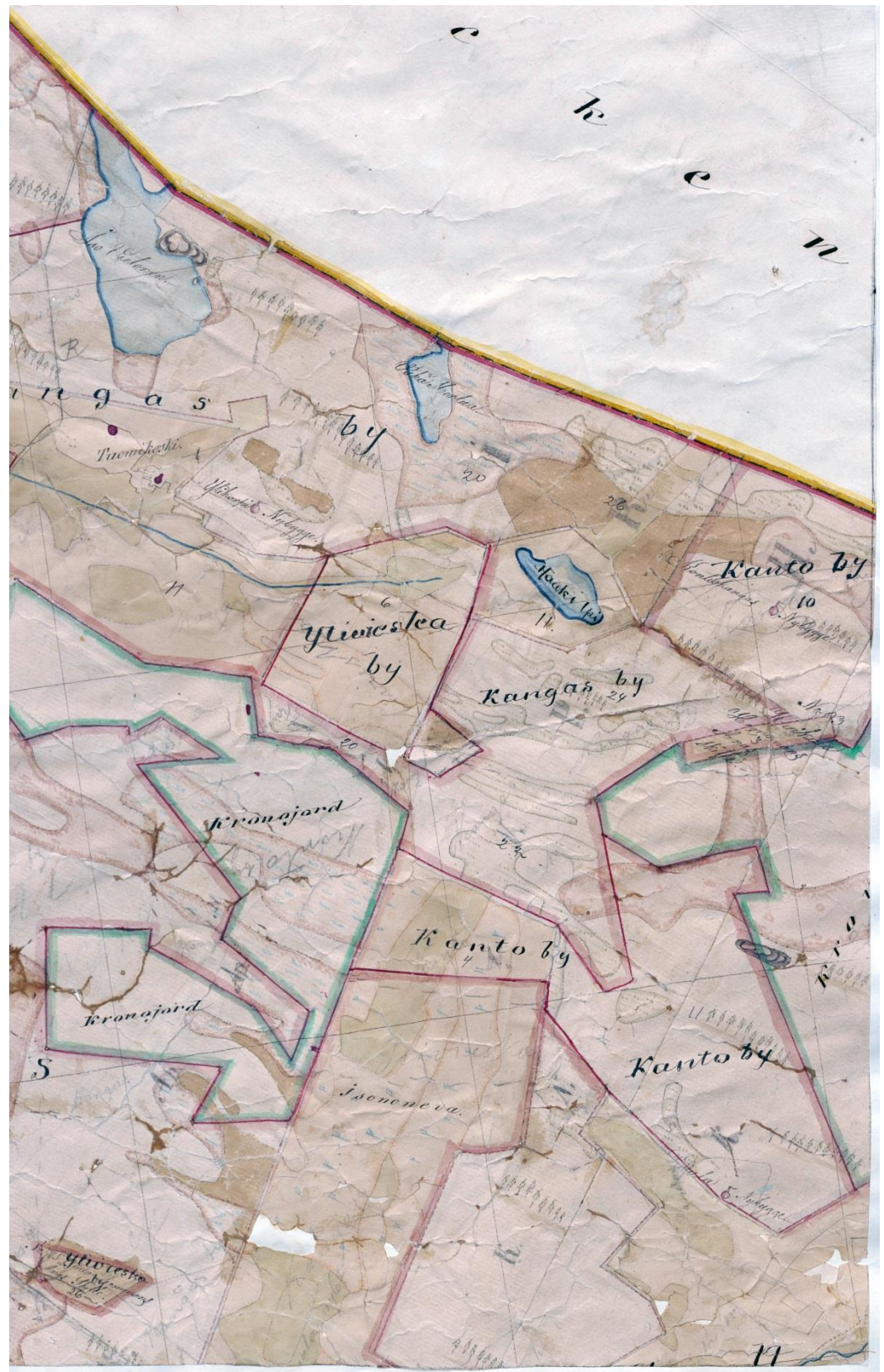
2 Perustietoa inventointialueesta

Tuomiperän tuulivoimapuiston suunnittelualue sijaitsee noin 12-15 kilometriä Ylivieskan keskustan itäpuolella. Suunnittelualan pohjois-osista on etäisyyttä Ylivieskan ja Oulaisen rajaan noin kilometri. Suunnittelualue sijaitsee Ylivieskan ja Haapaveden välisen maan-tien (seututie 800) ja Kantokylän pohjoispuolisella alueella. Tuomiperän tuulivoimapuiston suunnittelualue on pääosin metsätalouskäytössä. Suunnittelualan pohjoisosassa sijaitsevan Tuomiperän ja Pinolan välisen yhdystien (no 18257) lisäksi suunnittelualueella on metsäteitä. Alueen pinta-ala on noin 8,5 km². Inventointialue sijaitsee noin 80–90 metriä merenpinnan yläpuolella. Alue muodostuu eri-ikäisiä metsistä ja alueella on runsaasti suoalueita, jotka ovat pääosin ojitettuja. Maa-alueet ovat pääosin yksityisten maanomistajien ja Ylivieskan kaupungin omistuksessa. Suunnittelualueella on myös valtion maanomistusta.

Tunnettuja muinaismuisto- tai kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita alueella ei ole. Kiinteiden muinaisjäännösten sijaan alueen lähiympäristöstä tunnetaan Ylivieska Tuomela [1000009800] –nimellä tunnettu kourutaltan (KM 3855:6) löytöpaikka. Kourutaltoa on löytynyt vuoden 1900 vaiheilla vajaa 1,5 km Ylivieskan koillisrajasta ja 600 metriä Iso Viitanen –järvestä etelään. Esineen todetaan löytyneen Kankaankylän Tuomiperän Tuomelan talon pellosta. Vuoden 1984 inventoinnissa todettiin, että alueella ovat sijainneet Ylä- ja Ala-Tuomelan tilat, joista edellinen on nykyisin Keskitalo, jälkimmäinen Runni (peruskartalla Ranni), eikä löydöstä ollut enää tietoa alueella. Sen sijaan saadun tiedon mukaan Runnin isäntä oli 1960-luvun alussa viemäriä vedettäessä löytänyt pellosta n. 5 cm pituisen kvartsinuolenkärjen, jossa oli selvät nuolenkannat ja varsi. Esine oli luovutettu Kansalaiskoulun maatalaopettajalle. Löydön nykyinen sijoituspaikka on epäselvä. Sen löytöpaikka on n. 100 m Runnin (Tasangon?) talosta luoteeseen, keskellä savipeltoa kohdassa, josta on n. 100 m sekä pohjois- että lännen puolella sijaitsevia teitä. Inventoinnissa pelloilla ei voitu havaita asuinpaikkaan viittaavaa. Mahdollista tai todennäköistä kivikautista asuinpaikkaa lienee etsittävä pellon pohjoisreunan vaiheilta tai sen pohjoispuoleiselta metsäalueelta, jonne maasto loivasti kohoaa.

**Kuva 1. Tuulivoimapuiston eteläosaa Petäjistöntien ja Hangaskurun välillä.
Kuva: Kalle Luoto.**

**Kuva 2. Ote pitäjänkartasta vuodelta 1843. Tuomiperän alue vaikuttaa asu-
mattomalta ja tiettömältä metsältä, jossa on useiden kylien omistuksia ja
kruununmetsää.**

Kuva 3. Tuulivoimapuiston pohjoisosaa Kiipelissä. Kuva: Kalle Luoto.

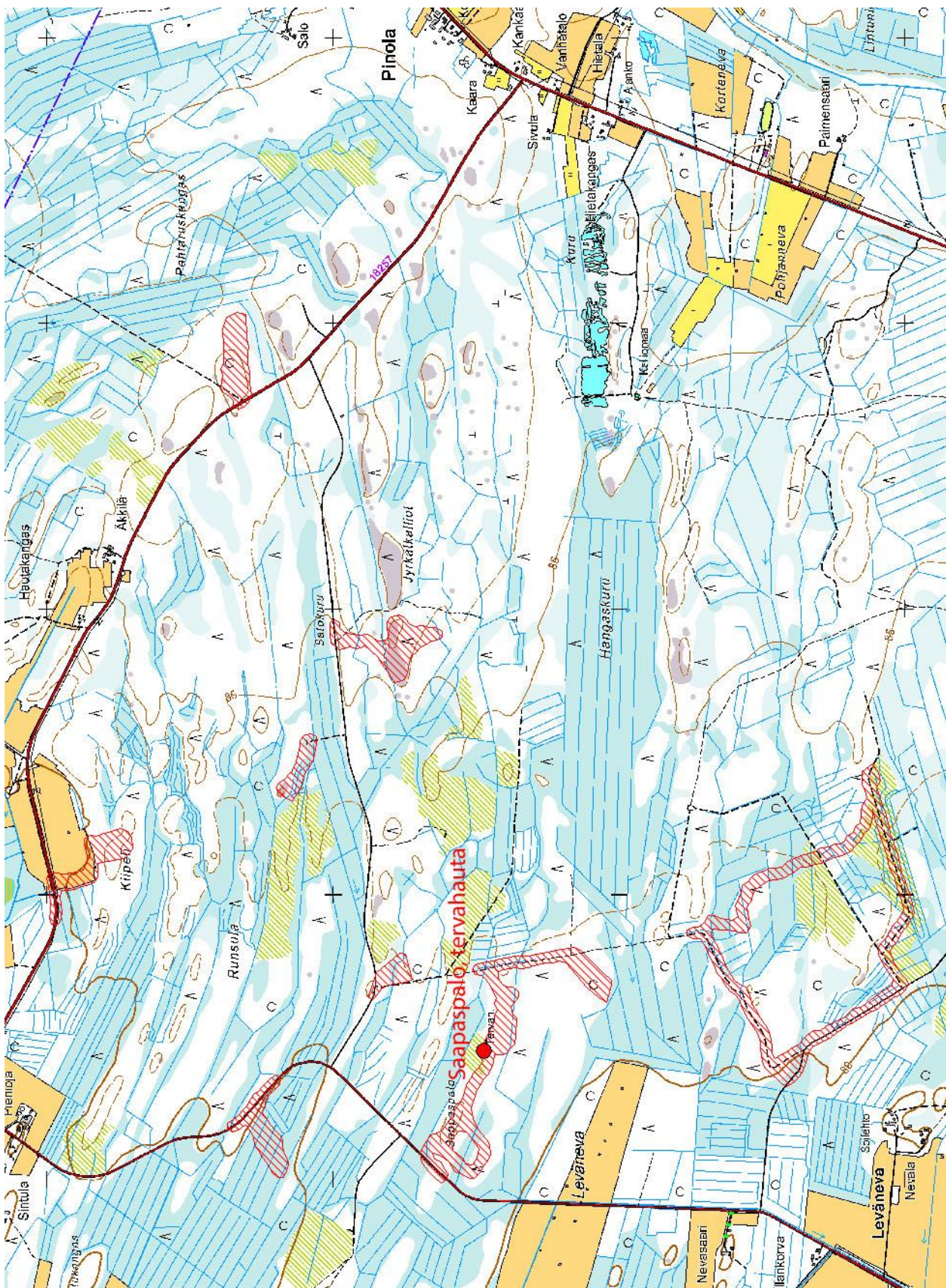
3 Inventointityö

Inventoinnin esiselvityksessä käytettiin kirjallisuutta, Museoviraston rekisteriportaalin tietoja, isojakokarttoja sekä pitäjänkarttoja. Inventoinnin taustaksi tarkasteltiin historiallisia karttoja, joista vuonna 1843 laaditusta pitäjänkartasta tulee ilmi alueen luonne metsäisenä alueena asutuksen liepeillä. Karttaan ei ole merkitty alueelle asutusta.

Maastotarkastuksessa käytiin läpi muuttuvan maankäytön alueita, erityisesti kaikki alueelle suunniteltujen tuulivoimaloiden paikat sekä osa tielinjoista. Suunnittelualueen välialueella tarkastettiin peruskarttaan merkitty Saapasalon tervahauta. Maastossa kohteet valokuvattiin ja niistä kirjattiin havainnot sekä maasto-, maaperä- ym. havainnot sekä mahdolliset muut taustatiedot.

Maastossa paikantaminen tehtiin inventointiin riittävällä tarkkuudella. Kohteet paikannettiin GPS-laitteen (Garmin GPSmap 62s, tarkkuus noin +/- 5 m), mittanauhojen ja kompassin avulla. Rakenteiden sijainnin ja havaintopisteiden mittaamiseen käytettiin GPS-laitetta. Tutkimuksen koordinaatistona käytettiin WGS84 koordinaattijärjestelmää, joka muunnettiin ETRS-TM35 järjestelmään MapInfo 11.0 tietokoneohjelman avulla, jolla myös inventointikertomuksen kartat laadittiin.

Suurimmassa osassa aluetta tarkasteltiin maastoa vain pintapuolisesti, mutta muinaisjäännöksen löytämisen kannalta otollisimmiksi koettuihin kohtiin kaivettiin myös muutamia lapionpistoja. Tuulivoimaloiden rakentamiskohteiksi valitut alueet ja kohteet inventoitiin tarkasti, muut alueet tietyin otoksin. Soistuneita alueita käytiin pintapuolisesti, kun taas kallio- ja hiekkamaa-alueille paneuduttiin tarkemmin.

Kartta 2. Kartta kohteen Saapasalo sijainnista ja tarkastetuista alueista. MK 1 : 20 000.
Pohjoinen vasemmalla.
Pohjakartta: Maanmittauslaitos 06/2013.

**4 Muinaisjäännöskohde: Saapasalo [uusi kohde] kiinteä muinaisjään-
nös (ehdotus)**

Nimi:	Saapasalo
Kunta:	Ylivieska
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Ajoitus:	historiallinen, 1800- tai 1900-luku
Muinaisj.tyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Lukumäärä:	1
N	7 110 472
E	392 448
Z/m.mpy	80
Koord.selite	GPS mittaus rakenteen keskeltä
Peruskartta:	PK 2431 11
Aiemmat tutkimukset:	-

Havainnot 2013:

Tervahauta sijaitsee kuusivaltaisen metsä laidassa kohdassa, jossa on rehevä aluskasvillisuus. Tervahaudan päällä kasvaa leppää ja saniaisia. Puusto on melko nuorta.

Tervahauta on muodoltaan pyöreä ja sen halkaisija on noin 7 m ja syvyys 1 m. Tervahaudan ränni on kohti länttä ja sen pituus on noin 5 m, leveys 1 m. Tervahautaan ei kuulu selkeää ympäröivää. Rakenne on selkeä, mutta aluskasvillisuudesta johtuen hankala kauempaa havaita. Lähiympäristössä on myös muita epämääräisempiä kuoppia ja kaivantoja, joiden funktio ei maastossa selvinnyt. Kohde on merkitty peruskarttaan.

Kuva 4. Tervahaudan kohdalla kasvillisuus oli tiheää. Kuvassa on tervahaudan kohti länttä oleva ränni. Kuva: Kalle Luoto.

5 Tulokset

Alue oli perusilmeeltään melko matalaa metsää tai suota. Alueella kulkeminen metsäautotieverkon ulkopuolella oli hidasta, koska kasvillisuus oli tiheää ja soistuneilla alueilla maaperä kosteaa. Tehometsätalous on todennäköisesti osaltaan vaikuttanut muinaisjäännöskohteiden säilyttämiseen ja havaitsemiseen. Alueet, jota ovat voimakkaasti aurattu tai ojitettu, ovat mahdollisesti alueella sijainneet kohteet todennäköisesti tuhoutuneet. On kuitenkin todennäköistä, että alueella ei ole alkujaankaan sijainnut merkittäviä muinaisjäännöskohteita, ainakin maastotöiden perusteella otollisia asuinpaikkoja tai muita kohteita alueelta oli vaikea hahmottaa. Sen sijaan aluetta lienee aina käytetty elinkeinojen harjoittamiseen, kuten metsästykseseen tai metsätalouteen. Varhaisimmista metsätalousajoista muistuttamassa alueella on tervahauta, jota tämän selvityksen perustella ehdotetaan suojeltavaksi kiinteänä muinaisjäännöksenä. Saapasalon tervahauta sijaitsee melko etäällä suunnitellusta rakentamisesta.

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy

Laatinut:

Kalle Luoto
FM, arkeologia

Tärkeimpiä lähteitä

Kartat

- Kansallisarkisto, isojakokartat
- Digitaaliarkisto: Pitäjänkartta vuodelta 1843: Maanmittaushallitus > Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma) > Pitäjänkartasto > Ylivieska (2342 09+06 Ia.* -/- -)

Kirjalliset lähteet:

- Ylivieska, Tuomiperän tuulivoimapuiston osayleiskaava. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma 12.2.2013.
- Itäpalo Jaana 2011: Niemelänkylän osayleiskaavan inventointi. Raportti.
- Schulz, Hans-Peter 2008: Ylivieskan kaupunki. Ylivieskan keskustan osayleiskaava 2030. Arkeologinen inventointi 2008. Raportti.